

שמשון ביכלר יהונתן ניצן

מרווחי מלחמה
לדיכידנדים של שלום

שמשון ביכלר יהונתן ניצן

מרווחי מלחמה
לדיבידנדים של שלום

כרמל • ירושלים

Shimshon Bichler & Jonathan Nitzan

From War Profits to Peace Dividends
The Global Political Economy of Israel

ייעוץ ועריכת לשון: חגי פורשנר

מסת"ב 965-407-353-6

© הוצאת כרמל, ת"ד 35168, ירושלים

תשס"א / 2001

Printed in Israel

התוכן

פרק ראשון: הכלכלה הפוליטית של ישראל

- 13 א. הקדמה
- 15 ב. רווחי מלחמה
- 17 ג. 'דיבידנדים של שלום'
- 22 ד. האידיאולוגיות הדומיננטיות

פרק שני: הון ותהליך הצבר ההון.

ניסיון לשבור את הדואליות בין כלכלה לבין פוליטיקה

- 37 א. הכלכלה הפוליטית בת זמננו: הבעייתיות
- ב. ההון בדוקטרינה הנאו-קלאסית.
- 40 האידיאולוגיה השלטת של ימינו
- 49 ג. הביקורת על דוקטרינת הפיריון השולי של ההון
- 53 ד. תיאוריית הצבר ההון המרקסית
- 58 ה. המפולת של תיאוריית ייצור הרווח המרקסית
- 61 ו. קץ הבסיס המטריאלי של ההון
- 68 ז. התיאוריה המוסדית של פיריון חברתי וכוח פוליטי
- 72 ח. מוסד הבעלות ובליימת הייצור
- 81 ט. הגבלת הייצור ושיעור-הרווח הנורמלי
- 86 י. ההון והתאגיד המודרני
- י"א. עושר חומרי מול מימון תאגידי
- 90 א. מניות מול אג"חים
- 96 ב. רווח מול ריבית
- 99 י"ב. הון ככוח: מכונת-העל החברתית
- י"ג. גלגולה המודרני של מכונת-העל:
- 102 שיעור-הרווח הנורמלי
- 105 י"ד. מנגנון מכונת-העל: ההצבר הדיפרנציאלי
- 109 ט"ו. הצבר דיפרנציאלי וריכוזיות ההון
- 119 המלצות ויישומים
- 120 ט"ז. שני משטרי הצבר: הרחבת הצבר מול העמקת הצבר
- 122 י"ז. אספקטים מסוימים בהיסטוריה של מחזורי הצבר

- 125 י"ח. הצבר ההון בישראל : עיקרי ההתפתחות
פרק שלישי : היסטוריה כלכלית-פוליטית של ישראל
מסקטורים פוליטיים לקבוצות-הון טרנסלאומיות
- 129 א. האליטה התאגידית של ישראל בסוף המאה העשרים
140 ב. עידן הדומיננטיות המפלגתית-סקטוריאלית
146 ג. עידן הצמיחה המהירה והתגבשות המשק
ד. הבסיס האידיאולוגי והחברתי של האליטות
157 התאגידיות בישראל : הסיפור העממי
- 157 א. תולדות האידיאלים
161 ב. תולדות האוליגרכים
175 ג. השינוי המבני : ירידת הממשל ועלייתו של ההון הדומיננטי
178 ו. יחסי השליטה בישראל בעידן 'ההטיה הצבאית'
ז. 'ההטיה הצבאית' והשינוי המבני :
186 1974 עד סוף שנות השמונים
- 191 ח. ההצבר הפיננסי-צבאי
198 ט. המיסוד הפוליטי של משטר העמקת ההצבר
פרק רביעי : אינפלציה. התיאוריה והמקרה הישראלי
- 205 א. גלגולה של אידיאולוגיה דומיננטית
207 ב. צד הביקוש : הכסף
212 ג. צד הביקוש : הממשל
221 ד. צד הביקוש : הקשר בין האינפלציה והאבטלה
228 ה. צד הביקוש : השכר
237 ו. צד ההיצע : הלם העלויות
- פרק חמישי : צמיחתה ושקיעתה של האינפלציה בישראל
- 251 א. אינפלציה כתהליך דינמי
251 ב. האינפלציה כנתיב בתהליך ההצבר. ניתוח אנליטי
255 ג. המקרה (הלא-מיוחד) של האינפלציה בישראל
260 ד. האינפלציה של שנות השבעים והשמונים
262 ה. צמיחתה של אינפלציה : עסקי ביטחון
264 ו. חלוקה-מחדש דיפרנציאלית : שכר נגד הון
268 ז. חלוקה-מחדש דיפרנציאלית : עסקי פיננסים

274	ח. מהצבר הון לאינפלציה
277	ט. תולדות מדיניות האינפלציה: הסיפור העממי
277	א. התחלות האינפלציה
280	ב. אינפלציה אופורית
281	ג. סטגפלציה פטריוטית
286	ד. האינפלציה הנכונה
287	ה. אינפלציה בנקאית
297	ו. היפר-אינפלציה ציונית
298	ז. אינפלציית חירום לאומית
301	י. סוף עידן האינפלציה: המעבר להצבר מתרחב
	פרק ששי: קואליציית הנשק והנפט במזרח-התיכון
307	א. 'ההטיה הצבאית'. תיאוריות אלטרנטיביות
313	ב. 'ההטיה הצבאית' בארה"ב
317	ג. הגלובליזציה ו'ההטיה הצבאית'
319	ד. ייצוא נשק: רווחים והשינויים בחלוקת ההכנסות בעולם
319	ד.1. רווחיות הייצוא
324	ד.2. מיסחור הנשק והשינויים העולמיים בתפוצתו
	ה. תאגידי הנפט הגדולים והמזרח-התיכון:
326	משברים והסדרים חדשים
332	ו. לקראת סדר נפט חדש
337	ז. עלייתה של קואליציית הנפט והנשק במזרח-התיכון
338	ז'1. עליית מחירי הנפט
341	ז'2. הכנסות מנפט וייבוא נשק
344	ח. שיעורי-רווח וקונפליקטים צבאיים
	ט. מדיניות החוץ של ארה"ב במזרח-התיכון:
348	הסיפור הפוליטי
348	א. הרקע למלחמת יוני 1967
354	ב. הרקע למלחמת אוקטובר 1973
364	ג. המהפכה האיראנית ומלחמת עירק-איראן 1980-1988
378	ד. הרקע למלחמת המפרץ 1990-1991
386	י. שקיעתה של קואליציית הנפט והנשק

פרק שביעי : ממשקיעים זרים ועד להון טרנס-לאומי

- 395 א. משקיעים-תורמים זרים
- 396 ב. המשקיעים המוסדיים הזרים
- 402 ג. הסנדקים הזרים
- 422 ד. לעבר טרנסלאומיות
- 425 ה. משקיעי 'תהליך השלום'
- 432 ו. 'הכלכלה החדשה': דרך חדשה או שיטות נושנות
- 436 ז. סנדקי התקשורת החדשים
- 436 א. כבלים ועסקי ציפיות-לרווח
- 440 ב. עיתונות ועסקי פשע
- 449 ג. תקשורת ופשע מאורגן
- 458 ד. מדינת הפישמנים
- 460 ה. המדינה והרווח הטכנולוגי
- 467 ח. קפיטליזם טרנסלאומי וטכנולוגיה ישראלית
- 468 א. מדוע הון טרנסלאומי קונה נכסים טכנולוגיים בישראל?
- 471 ב. טכנולוגיה תעשייתית ומיזוגים עסקיים
- 472 ג. עמק הסיליקון הישראלי: המכירה הגדולה
- 474 ט. סוף הדרך: הצבר עולמי והתרוששות מקומית
- 481 ביבליוגרפיה

רשימת הטבלאות והשרטוטים

פרק שני

77	שרטוט ב'1. עסקים מול ייצור חברתי
88	שרטוט ב'2. האיום היצרני: פריון מול אוכלוסייה
97	שרטוט ב'3. עוצמה עסקית מול בלימה תעשייתית בארה"ב
	שרטוט ב'4. מבנה העוצמה של ההון: צמיחת הנכסים
113	בהיררכיה העסקית
113	שרטוט ב'5. הצבר דיפרנציאלי בארה"ב
116	שרטוט ב'6. רווח תאגידי מול השקעה נקייה: לכאורה משבר...
117	שרטוט ב'7. הצבר דיפרנציאלי: למעשה שגשוג
123	שרטוט ב'8. אינפלציה וצמיחה במדינות המתועשות
	שרטוט ב'9. התפתחות קפיטליסטית בישראל:
126	גידול אוכלוסייה מול צמיחת הפריון

פרק שלישי

132	טבלה ג'1. 'גרעין' קבוצות הבעלות המובילות בישראל 1999
	טבלה ג'2. מדדים לעוצמה היחסית של קבוצת 'הגרעין'
134	ולכוחה המידלדל של הממשלה בישראל
137	טבלה ג'3. רשימה חלקית של פירמות מקומיות בבעלות זרה
176	שרטוט ג'1. הון דומיננטי מול צמיחה כללית בישראל
191	שרטוט ג'2. ההוצאה הצבאית בישראל

פרק רביעי

211	שרטוט ד'1. נזילות ומחירים
216	שרטוט ד'2. גירעון ממשלתי ואינפלציה
217	שרטוט ד'3. הוצאה ממשלתית אזרחית ואינפלציה
218	שרטוט ד'4. הוצאה ממשלתית צבאית ואינפלציה
219	שרטוט ד'5. הוצאה ממשלתית להון ואינפלציה
226	שרטוט ד'6. צמיחה ואינפלציה בישראל
227	שרטוט ד'7. צמיחה ואינפלציה במדינות הקפיטליסטיות המרכזיות
	שרטוט ד'8. אינפלציה מול חלקו של השכר
231	בהכנסה הלאומית בישראל

- 240 שרטוט ד'9. אינפלציה ותנאי הסחר הבינלאומי של ישראל
 241 שרטוט ד'10. מחירים עולמיים

פרק חמישי

- 258 שרטוט ה'1. תעסוקה דיפרנציאלית
 259 שרטוט ה'2. סוגי ההצבר הדיפרנציאלי
 261 שרטוט ה'3. אינפלציה והעמקת ההצבר
 263 שרטוט ה'4. אינפלציה דיפרנציאלית
 266 שרטוט ה'5. כוח הקנייה של השכיר הישראלי
 שרטוט ה'6. שנות העבודה ששכיר בישראל ובארה"ב נאלץ להקדיש
 267 כדי לרכוש דירה (על פי שכר ברוטו ממוצע)
 269 שרטוט ה'7. אינפלציה וחלוקה-מחדש של הכנסות
 273 שרטוט ה'8. 'השקעה ריאלית' והנפקת מניות בישראל
 276 שרטוט ה'9. ההצבר כמנוע אינפלציוני

פרק ששי

- 325 טבלה ו'1. ייבוא נשק לפי אזורי העולם
 טבלה ו'2. הרווחים ושיעורי-הרווח של קבוצת 'גרעין' הנפט
 330 ביחס לרווחים ולשיעורי-הרווח של קבוצות עסקיות בעולם
 377 טבלה ו'3. ייצוא נשק למזרח-התיכון
 388 טבלה ו'4. קבוצות הנשק והנפט המובילות בעולם לאחר גל המיזוגים
 315 שרטוט ו'1. צמיחת קבוצת 'גרעין' הנשק בארה"ב
 שרטוט ו'2. החשיבות היחסית של הייצוא הבטחוני
 322 לרווחיות העסקים בארה"ב
 335 שרטוט ו'3. 'אופ"ק' וקבוצת 'גרעין' הנפט: קונפליקט או תיאום?
 339 שרטוט ו'4. הקשר בין 'מחסור' בנפט ובין מחירי נפט
 שרטוט ו'5. שיעור-רווח: קבוצת 'גרעין' הנפט
 345 מול 'הכלכלה הגדולה' של ארה"ב
 346 שרטוט ו'6. הצבר דיפרנציאלי ומלחמות במזרח התיכון
 391 שרטוט ו'7. שינויים ביחסי העוצמה בתוך 'הכלכלה הגדולה' האמריקנית

פרק שביעי

- 469 טבלה ז'1. מחקר-ופיתוח בישראל, ובמדינות OECD
- 438 שרטוט ז'1. מבנה הבעלויות בתקשורת ההמונית
- 463 שרטוט ז'2. ירידה במעורבות הממשלים?
- שרטוט ז'3. 'הכלכלה-החדשה' האמריקנית:
- 464 הגברת 'התחרות' או שינויים במבנה העוצמה?
- 478 שרטוט ז'4. משמעות הגלובליזציה: הדה-נציונליזציה של ההון

